

Türk Mûsikî Çalgılarının ve Roman Kültüründeki Çalgı Geleneğinin Posta Pulları Üzerinden Değerlendirilmesi

Serkan AYÇİL¹
Gökçin ÇUBUKCU²

¹İstanbul Bölge PTT Başmüdürlüğü,
Muhasebe ve Finans Müdürlüğü,
İstanbul, Türkiye

²Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi,
Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik
Bölümü, Hatay, Türkiye

Evaluation of Turkish Musical Instruments and Instrument Tradition in Gypsy Culture on Postage Stamps

Öz

Türk Musiki Çalgılarını ve Roman kültüründeki çalgı geleneğini posta pulu üzerinden görselleştirerek sunmayı ve yeniden sentezleyerek farklı bir formda ele almayı amaçlamıştır. Geleneksel Türk müziği açısından yapılan sınıflamaya göre kullanılan çalgı türleri; telli (yaylı), nefesli ve vurmali çalgıları kapsamaktadır. Bu nedenle çalışma, bu üç çalgı türüyle ve Posta İdaresi tarafından bu alanda basılmış olan posta pullarıyla sınırlandırılmıştır. Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntem üzerinden ilerletilmiş, esasını ise yazılı ve görsel kaynaklar oluşturmuştur. Ülkemizin milli çalgısı konumunda olan Davul ve Zurna bütün bölgelerde kullanılan en başta gelen enstrümanlardır. Bunun yanı sıra Saz ve Bağlama kültürü de son derece yaygınlık göstermektedir. Zaman içerisinde bazı çalgılar unutulmaya yüz tutarken, bazılarının kullanımı daha lokal kalmış, bazılarının yerini ise Batı tarzı çalgılar almıştır. Bu çalışmayla birlikte Geleneksel Türk çalgılarını ve Roman kültüründeki çalgı geleneğini konu alan nostaljik bir pul albümü yayınlanabilir. Araştırmanın sonraki süreçte, göstergebilimsel analiz yöntemleriyle oluşturulacak organoloji, Roman kültürü ve pul konulu çalışmalara kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çalgılar, organoloji, posta pulu, Roman kültürü, Türk mûsikîsi

ABSTRACT

This study aimed to present the Turkish Musical Instruments and the instrument tradition in the Gypsy culture by visualizing it on a postage stamp and to re-synthesize it in a different form. According to the classification made in terms of traditional Turkish music, the types of instruments used include stringed, wind, and percussion instruments. As a consequence, the study is limited to these three types of instruments and the postage stamps issued by the Postal Administration in this field. The study has been advanced through the descriptive method, one of the quantitative research methods, and written and visual sources have formed its basis. Drum and zurna, which are the national instruments of our country, are the foremost instruments used in all regions. In addition, saz and baglama culture is also very common. While some instruments have been forgotten over time, the use of some has remained more local, and some of them have been replaced by Western-style instruments. With this work, a nostalgic stamp album can be published on traditional Turkish instruments and the instrument tradition in Gypsy culture. It is also thought that the research will be a source for studies on organology, Gypsy culture and stamps to be created with semiotic analysis methods in the next period.

Keywords: Gypsy culture, instruments, organology, postage stamp, Turkish music

Geliş Tarihi/Received: 13.08.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 20.01.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Serkan AYÇİL

E-mail: sserkan.aycil@gmail.com

Cite this article as: Aycil, S., Çubukcu, G. (2022). Evaluation of Turkish musical instruments and instrument tradition in Gypsy culture on postage stamps. *Art and Interpretation*, 39(1):44-57.

Giriş

Seslerle örölü bir çevrede var olan ve hayatı sesler üzerinden anlamlandırmaya çalışan insanlar, günlük hayatta kullanılan sözcükleri yalın ve estetik söylemler üzerinden işleyerek şekillendirmeye gayret ederler. İnsanlar yaşantıları boyunca edindikleri deneyimlerle, amaçlı olarak müziksel bir davranış biçimi kazanmaya çalışırlar (Uçan, 2005: 28-30). Nükteli ve ritmik söylemleri, seslerle örölü bir dünyaya uyarlamaya gayret eden müzik arayışının; bireysel, eğitsel, kültürel, toplumsal ve ekonomik birçok işlevi yerine getiren oldukça karmaşık bir fonksiyonellik içerdiği düşünülmektedir.

Türk Müsikişinin, tarih içerisindeki seyrinin daha iyi ve anlaşılır olabilmesi adına, bilimsel ve sistematik bir disipline ihtiyaç duyulmuştur. [Berker (1972: 84-85), ilk olarak Türk Musikisinde Dönemler, Meydan Larousse Ansiklopedisi'nin 9. cildinde bu konuya yer vermiş ve sonrasında Erdem Dergisi'nde yayınladığı makalesinde konuyu kategorilere ayırarak 6 dönem halinde incelemiştir]. Bunlar; 1. dönem olan Hazırlık ve Oluşma dönemi, başlangıçtan itibaren Meragalı Abdulkadir'e kadar uzanan dönemdir. 2. dönem olan Klasik veya Preklasik dönem, Megaralı Abdulkadir'den İtri'ye kadar uzanan dönem kapsamaktadır. 3. dönem olan Klasik dönem, İtri'den Dede Efendi'ye kadar uzanan dönemdir. İtri ile Hacı Arif Bey arasındaki 4. dönem Neoklasik dönemdir. Hacı Arif Bey ile Hüseyin Sadettin Arel arasında geçen 5. dönem Romantik dönemi oluşturmaktadır. 6. dönem olan Reform dönemi ise Hüseyin Sadettin Arel ile başlayıp devam eden dönem kapsamaktadır (Berker, 1986: 147). Literatür taramasından da anlaşılacağı üzere müzikoloji ve organoloji konularına değinen birçok çalışma mevcuttur. Ancak, işitsel bir gerçeklik olan müzik olgusunu, görseller üzerinden anlatmaya çalışan araştırma sayısı ise nispeten sınırlıdır. Alana farklı bir boyut kazandırma amacı taşıyan bu çalışmada, geleneksel Türk halk çalgıları ve Roman kültüründeki çalgı geleneği, posta pulları üzerinden görselleştirilerek sunulmaya çalışılmıştır.

Pul Kavramı ve Posta Pulunun İşlevleri

İngiltere'de bastırılan ve 6 Mayıs 1840 tarihinde tedavüle çıkarılan ilk posta pulunun görselinde Kraliçe Victoria'nın resmine yer verilmiştir (Bezaz, 2006: 291-292). Pul, ön yüzü desen, şekil, kabartma, motif ve resimlerden oluşan arkası kendinden yapışkanlı veya zamlı, çevresi dantelli, biçim itibarıyla temaya uygun olarak tasarlanabilen ve Posta İdaresinin kontrolünde tedavül edilen minyatür boyutlu değerli kâğıtlardır (Aydoğmuş, 2015: 30). Pul uygulamasıyla, üzerlerinde belirtilmiş olan para tutarı sayesinde, ücretlendirmede ortaya çıkan birtakım aksaklıklar giderilmiştir. Pullar, parasal değerinin yanı sıra özel gün, tema ve anma gibi bir takım fonksiyonel özellikleriyle iletişim sürecine de katkı sunmaktadır. Nitelikli belge statüsünde konumlandırılan ve belirtilen nedenlerle tarihe tanıklık eden pullar bir ulusun değerlerini, ekonomisini, kültürünü, sanatını, inançlarını ve siyasi duruşunu tematik bir açıyla ele alan önemli bir argümandır (Gasıмова ve Ahmadov, 2013: 8; Aycil, 2021: 333-334).

Dünya'da ve Türkiye'de Organoloji Çalışmaları

Farklı birçok toplum tarafından çalgılar, değişik şekillerde tasnif edilmiştir. Ancak genel kabul görmüş sınıflama yöntemi çalgıları; telli çalgılar, nefesli çalgılar, vurmali çalgılar, kendinden ses veren çalgılar ve transpozeli (aktarmalı) çalgılar olarak sınıflandırmaktadır (Kalender, 2001: 160-161). Müzik bilimi içerisinde ayrı bir disiplin olan organoloji; çalgıları inceleyen, sınıflandıran ve tanıtan bir bilim dalıdır (Açın, 1994: 14). Organoloji çalışmaları açısından 16. ile 17. yüzyıllar önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Avrupa'da yürütülen çalışmalar neticesinde kapsamlı araştırmalar

yapılmış ve çalgılar bilimsel olarak tasnif edilmiştir. Bu dönemde kaleme alınan eserlerin başlıcaları şunlardır; 1511 yılında Sebastian Virdung'un kaleme aldığı *Musica Getutsch Und Ausgezogen*, Martin Agricola'nın 1529 yılında yazdığı *Musica Instrumentalis Deutsch* ve 1636 yılında Papaz Marin Mersenne'nin yazdığı *Harmonie Universelle* isimli eserlerdir (Somakçı, 2016: 30).

Türkiye Cumhuriyeti'nin, yurt dışında yapılan organoloji çalışmalarından yeterli düzeyde etkilenmediği düşünülmektedir. Bunda daha çok Osmanlı'dan devralınan birikimin etkisi görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu; koloni savaşları, sömürgecilik ve keşif faaliyetlerinden uzak durduğu için etkileşim boyutunda Avrupa ülkelerinden daha farklı bir yapıya bürünmüştür. Müstemlekeci bir anlayışa sahip olan toplumlar hem daha çok etkileşime girmişler hem de uğradıkları coğrafyalardan topladıkları eserleri kendi ülkelerine taşımışlardır. Dolayısıyla farklı kültürlerle ait çalgılar bu ülkelerde sınıflandırılarak değişik şekillerde sergilenmiştir (Tetik, 2015: 198).

Türkiye'de yürütülen organoloji çalışmaları etnografik temelli araştırmalara dayanmaktadır. İlk çalışma örneklerini ise halk tarafından çalınan çalgıların tespiti oluşturmaktadır. Özellikle, tekelerin kapatılmasıyla birlikte buralarda bulunan çalgılar muhafaza ve tasnif edilmek amacıyla belirli alanlarda sergilenmiştir. Bu nedenle, organoloji kültürüne ait özgün bir sistem gelişmiştir. İlk organoloji çalışmaları, derleme gezileri sırasında fark edilen detaylara dayanmaktadır. Bu dönemde; Dârul-Elhân-İstanbul Konservatuvârı, Ankara Devlet Konservatuvârı ve Ankara Radyosu olmak üzere üç farklı kurum tarafından derleme gezileri düzenlenmiştir (Tetik, 2015: 198-199). Mahmut Ragıp Gazimihal ilk defa, derleme çalışmaları esnasında çalgılara yer verilmesi gerektiği görüşünü ortaya atmıştır. Sonraki dönemlerde yayınladığı makalelerinde de çalgı isimleri ve çalgıların menşei konularını irdelemiştir (Somakçı, 2016: 28). Dârul-Elhân-İstanbul Konservatuvârının düzenlediği birinci gezi sonrasında *Anadolu Türküleri ve Müsiki İstikbalimiz* isimli bir yapıt yayınlanmıştır. Bu yapıtta yer alan *Halk Sazları* isimli bir başlıkta ise öz itibarıyla Türk çalgılarına değinilmiştir (Tetik, 2015: 200).

Türk Müsiki Geleneğine Göre Çalgılar

Telli ve Yaylı Çalgılar

Genel anlamda tellerin parmak, yay veya mızrap yardımıyla titreşmesiyle sesi açığa çıkaran çalgılar ifade edilmektedir. Tarihi çok eskiye dayanan telli çalgılar Anadolu, Mısır, Mezopotamya ve Orta Asya'da yaygın olarak kullanılmıştır. Kopuz olarak bilinen çalgı, telli çalgıların atası olarak kabul edilmektedir (Tüfekçioğlu, 2015: 49). Telli çalgılar genel olarak mızraplılar ve yaylılar olarak iki kategoride sıralanmaktadır. Bunun yanı sıra bazı çalgılar vurma hareketiyle bazıları ise parmaklarla çalınabilmektedir. Yakın tarihe kadar Anadolu'da birçok telli çalgı türü kullanılmaktaydı. Ancak zaman içerisinde birtakım farklılıklar yaşanmış ve bazı çalgı türlerinin kullanım alanı daralmıştır. Bu nedenle konu bütünlüğü Türk Halk Müsikişinde yaygın olarak kullanılan Ud, Kanun, Bağlama, Tar, Kabak Kemane ve Kemençe gibi çalgılar üzerinden oluşturulmaya çalışılmıştır.

Ud

Ud, kısa saplı, kıvrık uçlu, iri gövdeli perdesiz bir Türk çalgısıdır. Arap coğrafyasında da yaygın olarak kullanılan bu çalgı İran'da, Barbat adıyla bilinen çalgıyla önemli derecede benzerlik göstermektedir. 17. yüzyılda Ud'un yerini Tanbur almıştır. Bu süreçte popülaritesini yitiren bu çalgı, yaklaşık iki asır sonra tekrar Türk Müsiki çalgıları arasındaki yerini almayı başarmıştır (Koç, 2015:

Görsel 1.
Ud, 2014, 52 x 36 mm

125–127). Ud yapımında, hafif ve kurumuş ağaçlar tercih edilmektedir. Örneğin ses tablası kısmında; sitka, köknar veya ladin ağacı kullanılırken tekne kısmında ise daha çok; maun, pelesenk, gürgen, ardıç, abanoz, pommela, ceviz, akçaağaç (kelebek), venge ve paduk kullanılmaktadır (Oter, 2007: 26–27). Ayrıca geleneksel Ud sazında farklı türde ve kalınlıkta beş adet tel bulunmaktadır. Bunlar yukarıdan aşağıya doğru; bam teli, misles, mesnâ, zîr ve hâd telleridir. Diğerlerinden daha kalın olan bam teli ise bağır-saktan yapılmaktadır (Tüfekçioğlu, 2015: 65–69). Görsel 1'de 2014 yılında emisyon edilen ve Avrupa 2014 Ulusal Müzik Enstrümanları konulu çalışmayı oluşturan 2'li pul serisinden birine yer verilmiştir. 100.000 tirajı olan bu pulların grafik tasarımcısı Nuray Çalı'dır (Avrupa 2014 Ulusal Müzik Enstrümanları Ud, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Pul tasarımında kullanılan Ud çalgısı diya-gonal olarak pulun merkezine konumlandırılmıştır. Arka planda

Görsel 2.
Ud yapı malzemesi, 1984, 36 x 52 mm

ise açık hava dinletisinde Ud çalan bir kadın betimlenmektedir. Görsel 2'de ise 1984 yılında emisyon edilen ve *Orman Ürünleri* konulu çalışmada kullanılan 4'lü pul serisinden birine yer verilmiştir. 600.000 tirajı olan bu pulların grafik tasarımcısı Saadettin Atlıhan'dır (Orman ve Ürünleri Ud Yapı Malzemesi, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Tasarımda sarı zemin rengi kullanılmış olup rengin ortası, dikey bir elips biçiminde beyaz bırakılmıştır. Beyaz olarak bırakılan bu alana illüstratif doğu ladin ağacının tamamı konumlandırılarak arka plan oluşturulmuştur. Ön planda ise yine illüstratif olarak ladine ait yaprak ve kozalak parçalarıyla birlikte bu ağaçtan üretildiği düşünülen çizgisel bir Ud çalgısı betimlenmiştir (Görsel 1), (Görsel 2).

Kanun

Geleneksel Türk Sanat Müziği çalgıları arasında yer alan Kanun 3,5 oktavlık ses genişliğine sahip yatay çalınan bir çalgıdır. İki elle çalınan bu çalgıda kaplumbağa kabuğundan yapılmış bağa mızraplar kullanılmaktadır. Toplam 78 telden oluşan bu çalgıda 26 perde bulunmaktadır. Her bir perde ise 3 telden oluşmaktadır (Bayrakçı, 2020: 17–19). Altılı mandal sistemine göre belirlenen düzende perdeler, harf notasyonuna göre sıralanmıştır. Bu perdeler tiz muhayyer ile kaba yegâh aralığında akort edilmektedir (Günalçin, 2013: 77–83). Ayrıca Kanunun ses tablası; ladin, çınar, maun, ceviz ve köknar ağacından. Yanları; gürgen, köknar ve ladinden. Alt tablası; ihlamur ve kızılbaş ağacından. Akort burguları ise erik, akgürgan, limon ve abanoz türü ağaçlardan yapılmaktadır (Bayrakçı, 2020: 11; Tetik ve Uslu, 2012: 30). Görsel 3'de 2010 yılında İsrail'de tedavüle giren 5'li pul serisinden birine yer verilmiştir (İsrail Kanun, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Tasarımın arka planına bakıldığında zeminde bir halı motifi göze çarpmaktadır. Bu motif dikey düzlemde aşağıdan yukarıya doğru gidildikçe degradeli bir şekilde yerini beyaz renge bırakmaktadır. Böylece oluşturulan zemin üzerinde, pul ile ilgili İbranice bilgilere yer açılmıştır. Aynı zamanda pulun sağ alt köşesinde bir Piyano görülmektedir. Pulda en büyük alanı (neredeyse 2/3 oranında) ise Kanun kaplamaktadır. Tasarıma genel olarak bakıldığında klasikliğin iki çeşidine yer verdiği söylenebilir.

Görsel 3.
İsrail Kanun, 2010, 31,7 x 20,1 mm

Görsel 4.
Bağlama, 1982, 26 × 52 mm

Bağlama

Türk Halk Müsikiğinde önemli bir yeri olan Bağlama çalgısının kökeni kopuza dayanmaktadır (Görsel 3). Orta Asya Türkleri arasında yaygın olarak kullanılan bu çalgı, tarihi seyirde Çin'e, Avrupa'ya ve Anadolu'ya kadar gelmiştir (Demirsipahi, 1975: 165). Bu enstrümanın öğretiminde genellikle iki farklı yol izlenmektedir. Bunlar; öğrencinin ustasını izlenmesiyle edindiği deneyim (usta-çırak ilişkisi) ve öğrencinin ustasının ritmik hareketlerini tekrar etmesi (meşk yöntemi)'dir (Altuğ, 1997: 19). Bağlama genellikle tezene veya şelpe yöntemiyle çalınmaktadır. Standart bir türü olmayan bu çalgının; Meydan Sazı, Çöğür, Divan Sazı, Kısa Sap, Tanbura ve Cura gibi türleri mevcuttur. Ayrıca bağlamanın tekne kısmında; ardıç, abanoz, dişbudak, kestane, ceviz, akçaağaç, gürgen, maun, dut, çınar, iğde, ıhlamur, kavak, pelesenk ve gül ağacı kullanılırken ses tablasında; köknar ve ladin yanak kısmında ise gürgen, abanoz, ceviz, ıhlamur, ardıç, maun, meneviş ve kestane kullanılmaktadır (Tetik ve Uslu, 2012: 29–30). Görsel 4'de 1982 yılında emisyon edilen ve Türk Müzik Aletleri konulu çalışmayı oluşturan 5'li pul serisinden birine yer verilmiştir. 3.184.000 tirajı olan bu pullar, ofset baskı tekniğiyle oluşturulmuştur (Türk Müzik Aletleri Bağlama, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Tasarımda dikey ölçülendirme tercih edilmiştir. Pulun formasında yer alan mavi zemin üzerine Anadolu'da yaygın olarak kullanılan Bağlama çalgısı diyagonal olarak konumlandırılmıştır. Marjlarında ise ait olduğu ülke, basım yeri, tedavül tarihi ve değeri hakkındaki bilgiler görülmektedir.

Tar

Orta Asya ve Kafkas Bölgesine özgü olan bu çalgı Azerbaycan ve İran'da da yaygın olarak kullanılmaktadır. Yakın tarihte Türk Halk Müsikişinin önemli çalgıları arasında yerini almayı başaran Tar Azerbaycan müziğini icra eden çalışmalarda, hususi olarak kullanılan telli bir çalgıdır. Türkiye'de sınırlı bir kullanım sahasına sahip olan bu çalgı, daha çok Kars ve Iğdır dolaylarında yaşayan belirli

Görsel 5.
Tar, 2019, 26 × 41 mm

toplumların tercih ettiği çalgılar arasında yer almaktadır. Mızrap veya tırnakla çalınan tar, genellikle beş adet telden oluşmaktadır (Turunç, 2011: 1–4). Üç bölümden oluşan Tar'ın yapımında kullanılan en ideal yapı malzemesi, genellikle dut ağacıdır. Tar'ın gövdesi; erik, akça, ceviz, kayın, palamut ve karaağaçtan. Çanak kısmı; erik, ceviz, armut, pelit veya dut ağacından. Kol (sap) kısmı ceviz ağacından. Kelle kısmı ise gürgen ağacından yapılmaktadır (Özcan, 2009: 21–22; Turunç, 2011: 49–53). Görsel 5'de emisyonu 2019 yılında yapılan ve Müzik Aletleri konulu çalışmayı oluşturan 3'lü pul serisinden birine yer verilmiştir. 100.000 tirajı olan bu pulların grafik tasarımcısı Merve Ersan'dır (Müzik Aletleri Tar, Erişim Tarihi: 16.03.2021). Tasarımda forma alanı dantellere kadar genişletilmiştir. Böylece iki parçalı bir yapıdan, ziyade bir bütünlük oluşturulmuştur. Arka plan, duvar ve zemin olarak iki parçalı değerlendirilmiştir. Duvarda, aşağıda sarı renkten yukarıda pembe rengine suluboya etkisi gösteren bir geçiş kullanılmıştır. Zeminde ise kahve tonları bulunmakta ve duvarla uyum göstermektedir. Duvara yaslanmış olarak betimlenen çalgı aletinin sap kısmına ismi belirtilmiştir. Pul üzerinde yine Türkiye Cumhuriyeti'ne ait bir müzik aleti olduğuna ilişkin ibare ve değeri bulunmaktadır.

Kabak Kemane

Afrika ve Asya coğrafyasında yaygın olarak yetiştirilen su kabağı, tarih boyunca çalgı yapımında da kullanılmıştır. Türkiye'ye özgü karakteristik bir dokusu olan Kabak Kemane Teke Yöresinde yaşayan Yörük Türkmenleri tarafından kullanılan geleneksel bir yaylı çalgıdır. Klasik çalgıda tel sayısı üç iken günümüzde kabul gören tel sayısı dördür. Ağaçtan yapılan üç telli yassı kemanelere daha çok Güneydoğu Anadolu Bölgesinde rastlanmaktadır (Akyol, 2017: 164–166). Görsel 6'da 2014 yılında tedavüle çıkarılan ve Avrupa 2014 Ulusal Müzik Enstrümanları konulu tasarımda yer alan 2'li puldan sonuncusuna yer verilmiştir (Avrupa 2014 Ulusal Müzik Enstrümanları Kabak Kemane, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Pul tasarımında kullanılan Kabak Kemane çalgısı, diyagonal olarak ve pulun neredeyse bir yarısını kaplayacak şekilde konumlandırılmıştır.

Görsel 6.

Kabak Kemane, 2014, 52 x 36 mm

Arka planda ise serideki diğer pul tasarımının aksine kapalı alanda bulundukları belli olan bir müzisyen grubu görülmektedir. Kabak Kemanenin konumlandırılmasıyla birlikte, arka plandaki figürler daha çok belirginleşmiştir.

Kemençe

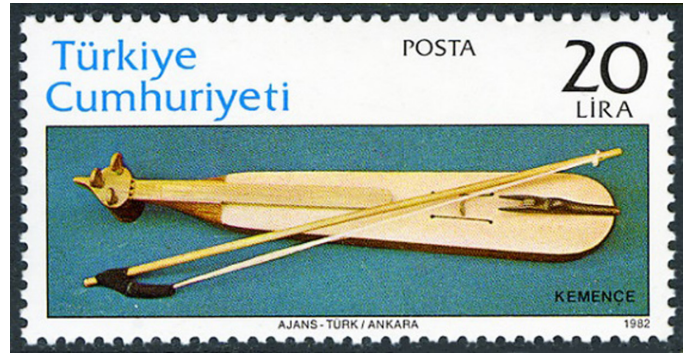
Kemençe, yay yardımıyla serbest veya diz üstünde çalınabilen üç telli bir yaylı çalgıdır. Bu çalgı, daha çok dış kültürlerle biraz kapalı kalan Altay Bölgesi'nde yaygın olarak kullanılmaktadır. Kemençenin en ilkel hali ise İkliğ'dir. İkliğ yapımında genellikle kabak, kutlu ağaçlar, deve ve tay gibi hayvanların derileri kullanılmıştır. Çıkardığı sesler nedeniyle Kemençeye Karadeniz Bölgesi'nde cili veya cilili gibi yöresel isimlendirmeler verilmiştir (Demir, 2007: 1144-1147). Ayrıca Kemençe Rebap Mardin Yöresi'nde yaygın olarak kullanılan geleneksel bir çalgı türüdür. Türkiye'de en çok bilinen Kemençe türü ise Karadeniz Kemençesidir. Görsel 7'de 1982 yılında tedavüle giren ve Türk Müzik Aletleri konulu çalışmayı oluşturan 5'li pul serisinden bir diğerine yer verilmiştir (Türk Müzik Aletleri Kemençe, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Tıpkı serideki Mey ve Zurna'da olduğu gibi yatay bir kompozisyon kullanılmış ve diğer bütün tasarım elemanlarının konumlandırması ve hiyerarşisi aynı kalmıştır. Tasarımda Karadeniz Bölgesinde yaygın olarak kullanılan üç telli bir kemençe ve bu kemençeye ait olan yay gösterilmiştir.

Vurmalı Çalgılar

Batı müziğinde "percussion" olarak adlandırılan bu çalgıların en ilkel olanları dahi, çağdaş orkestraların vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Vurmalı çalgılar, sesleri genellikle el veya bir araç yardımıyla üreten bütüncül bir sistemi ifade etmektedir. En eski çalgı türlerinin önemli bir bölümünü oluşturan vurmalılar ailesi, müziğin ritim ve dinamizmine ziyadesiyle katkılar sunmaktadır (Göktaş, 2010: 67). Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan ve 13. yüzyıla tarihlendirilen en eski Türk çalgısının Köş olduğu kayıtlara geçilmiştir (akt., Somakçı, 2016: 19; Üngör, 2004). Dünyanın çeşitli ülkelerinde kullanılan ve çok sayıda türü mevcut olan bu çalgının başlıcalarını; Timpani Trampet, Zil, Bateria, Mridangam, Simbal, Kudüm, Rototom, Darbuka, Def, Çan, Ksilofon, Kastan-yet, Kariyon, Çelesta, Marakas, Gong ve Üçgen gibi enstrümanlar oluşturmaktadır.

Davul

Silindirik bir kasnağın her iki yanına gerdirilen derinin iplerle iyice sıkıştırılmasıyla elde edilen vurmalı bir çalgı türüdür. Ana gövdenin

Görsel 7.

Kemençe, 1982, 52 x 26 mm

yapımında genellikle ceviz ağacı tercih edilmektedir. Deri yüzey ise daha çok dana, keçi veya koyundan elde edilir (Tüfekçioğlu, 2015: 179). Vurmalı çalgılar arasında yer alan ve bilhassa askeri amaçlı kullanılan Nakkare, Köş ve Tabl gibi unutulmaya yüz tutmuş bazı çalgı türleri ise artık tarihi müzik çalgıları olarak anılmaktadır (Aydın, 2020: 264). Türkler arasında çok yaygın olan bu çalgı türü yöresel kullanıma ve yaşanan coğrafyaya göre farklı formlarda şekil almıştır. Bu nedenle bu çalgının çok değişik türlerine rastlamak mümkündür. Davullar tarih boyunca dini törenlerde, askeri seferlerde, düğünlerde ve önemli merasimlerde yaygın olarak kullanılmıştır. Resmi olarak da devam ettirilen bu geleneği Selçuklular tâblhânelerde, Osmanlılar ise mehterhanelerde yaşatmıştır (Kaya, 2012: 97-98). Zurnanın ayrılmaz bir parçası olan Davul Türk

Görsel 8.

Davul, 1982, 26 x 52 mm

Görsel 9.
Davul ve Zurna, 1981, 26 x 41 mm

kültürünün bilindik en temel çalgıları arasında yer almaktadır. Görsel 8'de emisyonu 1982 olan ve Türk Müzik Aletleri konulu çalışmayı oluşturan 5'li pul serisinden bir diğerine yer verilmiştir (Türk Müzik Aletleri Davul, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Tasarımda, serinin aynı ölçülendirme zemin rengi, marj ve yerleşim düzeninin devam ettirildiği görülmektedir. Görselde Anadolu'da yaygın olarak kullanılan Davulun hacminin ve yapısının anlaşılır biçimde gösterildiği bir açı tercih edilmiştir. Görsel 9'da 1981'de emisyon edilen ve II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi anısına bastırılan 5'li pul serinden birine yer verilmiştir. 600.000 tirajı olan bu pullar ofset baskı tekniğiyle oluşturulmuştur (II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Davul ve Zurna, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Tasarımda dikey bir kompozisyon tercih edilmiştir. Bununla birlikte aynı marj içerisinde hem görsel hem de metinsel ifadeler yer almaktadır. Hiyerarşik yapıda ise ilk anda Türkiye Cumhuriyeti yazısı ve pulun değeri göze çarpmaktadır. Ayrıca görselde yer alan fotoğrafta, geleneksel kıyafetleriyle sanatsal faaliyetlerini sürdürmeye çalışan Davul ve Zurna icracısına yer verilmiştir.

Def

Türk toplumları arasında eskiden beri yaygın olarak kullanılan Def Türk Müsikiğinde usul vurma çalgısı olarak kullanılmaktadır. Yuvarlak bir kasnağın bir yüzüne deri gerdirilmesi, diğer yüzünün açık bırakılması ve etrafının gevşek zillerle donatılmasıyla oluşturulmuş bir Davul çeşididir. Avrupa toplumlarının da yakından tanıdığı bu çalgı *tambour de basque* olarak isimlendirilmektedir (Göktaş, 2010: 75). Bu çalgı, parmak vuruşlarıyla usul tutturma veya elle serbest sallama prensibiyle çalışmaktadır. Görsel 10'da 2019 yılında emisyon edilen ve Müzik Aletleri konulu çalışmayı oluşturan 3'lü pul serisinden bir diğerine yer verilmiştir (Müzik Aletleri Def, Erişim Tarihi: 16.03.2021). Tasarımda serinin aynı ölçülendirme, forma ve yerleşim düzeninin devam ettirildiği görülmektedir. Sadece pulun değerini belirtilen düzenleme soldan sağa alınmıştır. Arka plandaki renk iki parçalı bir yapıdan tek parçaya

Görsel 10.
Def, 2019, 26 x 41 mm

dönüştür ve suluboya etkisinin sürdürüldüğü görülmektedir. Çalgı aletinin sol tarafına ise Erzurum Yöresinde kullanılan bir def türü olduğu, defin kavisiyle aynı olacak şekilde belirtilmiştir.

Darbuka

Daha çok köy eğlencelerinde kadınların çalgı olarak kullandığı Dümbelek, bilinen Darbukanın atası konumundadır. Anadolu'da yaşayan ustalar bu çalgıyı, genellikle kil malzemeden üretmekteydi. Günümüzde bu üretim tekniğinin yerini alüminyum, bakır ve pirinç gibi alaşımlar almıştır. Türk Darbukası olarak bilinen çalgı ise bakır malzemeden üretilmektedir (Karaol ve Doğrusöz,

Görsel 11.
Darbuka, 2010, 31,7 x 20,1 mm

2013: 3). El-parmak koordinasyonuna dayanan Darbuka icrasındaki ana döngü, iki ses etrafında şekillenmektedir. Bunlar düm ve tek sesleridir. Görsel 11'de 2010 yılında İsrail'de emisyonu yapılan 5'li pul serisinden sonuncusuna yer verilmiştir (İsrail Darbuka, Erişim Tarihi: 07.06.2021). 2 ayrı vurmali çalgının resmedildiği bu çalışmada Ortadoğu'ya özgü olan desenli bir darbuka türü ön plana çıkarılmıştır. Önceki tasarıma bağlı olarak yine zeminde bir halı motifi göze çarpmakta ve degradeli bir şekilde yerini beyaz renge bırakmaktadır. Düzen, tipografi kullanımı ve yerleşim şekli olarak önceden değinilen yapıyla aynı özelliklere sahiptir. Burada farklı olarak pulun sağ alt köşesinde bir davul görülmektedir. Aynı serideki pulları kendi içinde değerlendirdiğimizde telli çalgılarla ilgili olan pulda iki adet telli çalgı görseli, vurmali çalgılarda ise yine iki adet vurmali çalgı görselinin yer aldığını söylemek mümkündür. Bu pulda da Darbuka yine bir önceki gibi en büyük alanı kaplamaktadır.

Nefesli Çalgılar

Türk Musiki Nazariyatı ve Türklerde Musiki Aletleri isimli eserinde nefesli çalgıları kategorik bir biçimde tanıtan Hüseyin Sadettin Arel Türklerin kullandıkları nefesli çalgıları şöyle sıralamıştır:

Acemi zurna, balaban, asafi zurna, borazan, dilli düdük, mizmar, afrasiyab borusu, kaba düdük, argul, çığırtaç, çibuk, sipsi, battal, bülür, cubçık, kuray, eşul, çimon, kurrenay, kargı, kuray, deriş borusu, karney, kaval, kakratcu, efresyab, luturiyan, mehter düdüğü, sıbızga, yaslı, organunsafir, tulum, sarnay, safiri bülbul, tutek, çar ve şor (Arel, 1968; akt., Koca, 2002: 183–184).

Türk Musiki geleneğine göre nefesli çalgılar, genel olarak dilliler ve dilsizler olmak üzere iki kategoride incelenmektedir.

Ağız Kopuzu

Türkler arasında, çok çeşitli ve komplike çalgıları ifade etmek amacıyla kullanılan kopuz terimi, Orta Asya'da genellikle üç farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlar; Kıl Kopuz, Ağız Kopuzu ve Kopuzdur. 6000 yıllık bir geçmişe sahip olan Ağız Kopuzu daha çok Şaman ayinlerinde ve Hakas Türklerinin samur avı sonrası düzenledikleri şenliklerde kullanılmaktaydı. Vurmali-nefesli bir çalgı türü olan Ağız Kopuzu Türkiye Cumhuriyetlerinde awız kopuz, dombol, şankopuz, demir kopuz, awıa gupuz gibi isimlerle anılmaktadır. Bu türe ait örnekler ise Yakutistan Cumhuriyeti'nde bulunan Ağız Kopuzu-Vargan Müzesinde sergilenmektedir. Başkent Yakutsk'da bulunan ve halka açık olan özel müzede yaklaşık 5500 kopuz örneği

Görsel 12.
Ağız Kopuzu, 2019, 41 x 26 mm

bulunmaktadır (Yeşil, 2016: 193–195). Görsel 12'de 2019 yılında emisyon edilen ve Müzik Aletleri konulu çalışmayı oluşturan 3'lü pul serininden sonuncusuna yer verilmiştir. Türkiye'de kullanım alanı olmayan bu çalgı türü genel olarak Türkiye Cumhuriyetlerinde kullanılmaktadır (Müzik Aletleri Ağız Kopuzu, Erişim Tarihi: 16.03.2021). Bu tasarımda serideki diğer pulların aksine yatay bir kompozisyon görmektedir. Yine forma alanı dantellere kadar genişletilmiş, mavi ve yeşil renkleri birbirine yedirilmek suretiyle suluboya etkisi oluşturularak zemin elde edilmiş ve çalgı aleti pulun ortasına konumlandırılmıştır. Pulun değerinin gösterildiği yerde zemin rengi daha koyu kullanıldığından metin ön plana çıkmıştır. Çalgı aletinin çapraz konumlandırılması tasarıma dinamiklik katmış, ismi ise tasarımın bir parçası haline getirilmiştir.

Kaval

Kaval çalgısının Ural-Alтай arasındaki bölgeden Mezopotamya'ya ve Anadolu'ya geldiği yönünde yaygın bir görüş mevcuttur. Alman müzikoloğu Curt Sachs bu tezi doğrulamış ve Kavalın Türkçe asıllı bir çalgı olduğunu belirtmiştir (akt., Atasoy, 2013: 89; Tarlabası, 1983). Türkler arasında yaygın olarak kullanılan bu çalgı türü için çok eski dönemlerde kaval kemiği, kavis ve içi boşalmış boynuzlar kullanılmaktaydı. Macaristan'da yapılan Avar mezar kazısında, turna kemiğinden yapılmış çift kaval bulunmuştur (Koca, 2002: 183). Çoban çalgısı olarak anılan bu çalgının üstünde 7 altında ise 1 delik bulunmaktadır. Üretiminde en yaygın kullanılan ağaç türü şimşir olsa da yöresel koşullara bağlı olarak bazen erik ve incir ağaçları da tercih edilmektedir. Görsel 13'de 1982 yılında Bulgaristan'da emisyon edilen Flüt konulu pul tasarımına yer verilmiştir (Bulgaristan Kaval, Erişim Tarihi: 16.03.2021). Dikey bir kompozisyona sahip olan bu çalışmanın kenarlarında beyaz renkten maviye doğru degrade bulunmakta ve bunlar bir şerit oluşturmaktadır. Yine bu şeridin üzerine bir takım semboller ilave edilerek farklı bir desen oluşturulmuştur. Ortada ise pulun 2/3'ü genişliğinde beyaz bir zemin mevcuttur. Bu zeminin üzerinde biri diğerinden daha büyük olacak şekilde konumlandırılmış iki adet Kaval görseli bulunmaktadır. Büyük olan Kaval beyaz zemini neredeyse

Görsel 13.
Kaval, 1982, 21 x 41 mm

Görsel 14.
Mey, 1982, 52 x 26 mm

ortalamış, diğeri ise kesişim yapmayacak şekilde sağına konumlanmıştır. Pulun değeri ise üst solda belirtilmiştir.

Mey

Kıskaç, kâmiş ve gövdeden oluşan Mey çalgısının ön yüzünde yedi, arka yüzünde ise bir adet delik bulunmaktadır. Her ne kadar farklı üretim teknikleri mevcut olsa da gövde için özellikle erik ve kayısı ağaçları tercih edilmektedir. Cevri Altıntaş 1950 yılında Türkiye Radyo Kurumu tarafından düzenlenen yayınlarda ilk defa Mey çalgısına yer vermiştir. Davul eşliğinde çalınan Mey çalgısı, daha çok Türkiye'nin Doğu illerinin ses karakterini yansıtan bir çalgı türü olarak değerlendirilmektedir. Mey çalgısının benzerleri olan Balaban, Duduki, Bilûr, Duduk, Nay, Hichiriki ve Hyanpiri gibi çalgılara ise Kafkaslarda ve Asya kıtasında rastlanmaktadır (Karahasanoğlu Ata, 2002: 205–207). Görsel 14'de 1982 yılında emisyonu yapılan ve Türk Müzik Aletleri konulu çalışmayı oluşturan 5'li pul serisinden bir diğerine yer verilmiştir (Türk Müzik Aletleri Mey, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Bu tasarımda yatay bir kompozisyon tercih edilmiş ve pulun formasında Mey'in yapısıyla uyumlu olacak şekilde dikketgen bir zemin kullanılmıştır. Bu zeminde ise Mey'in rengini ön plana çıkaran tamamlayıcı bir renk kullanılmıştır. Formanın sağ altına çalgı aletini tanımlayan metin girilmiştir. Hemen üzerindeyse pulun çıkarıldığı yer ve değer ibareleri yer almaktadır.

Zurna

Arabi, asafi, kaba, acemî, şihâbi ve cûra gibi çeşitleri bulunan Zurna çalgısını Orta Asya başta olmak üzere Anadolu, İran, Balkanlar ve Arap coğrafyasında çeşitli şekillerde görmek mümkündür. Siyasi olarak da önem arz eden Zurna çalgısı Selçuklular döneminde sancak ve davul ile birlikte beylik alameti olarak kabul edilmekteydi (Aydın, 2020: 261). Türk kültürünün hâkim olduğu coğrafyanın tamamında Zurna çalgısı nefesli halk çalgısı olarak kullanılmaktadır. Davuldan ayrı düşünölemeyen ve yedi adet deliğı bulunan bu çalgının gövde kısmı için genellikle erik ağacı tercih edilmektedir. Ancak başlık kısmı için şimsir kullanılmaktadır. Görsel 15'de 1982 yılında emisyon edilen ve Türk Müzik Aletleri konulu çalışmayı oluşturan 5'li pul serisinden sonuncusuna yer verilmiştir (Türk Müzik Aletleri Zurna, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Tıpkı Mey pulunda olduğu gibi yatay bir kompozisyon kullanılmış ve diğer bütün tasarım elemanlarının konumlandırması ve hiyerarşisi aynı bırakılmıştır. Tasarımda standart bir Zurna çalgısı 45 derecelik profilden gösterilmiştir.

Ney

Farsça bir kelime olan Ney, kâmiş manasına gelmektedir. Değişik boyutlarda olabilen Ney çalgısı, başın genellikle sola yatık pozisyonunda çalınmasına olanak tanıyan bir çalgı türüdür. Batı dünyasının

Görsel 15.
Zurna, 1982, 52 x 26 mm

Türkisch Flüt olarak tanımladığı bu çalgı, diğer çalgılardan farklı olarak tekrar akort gerektirmemektedir. Boğumlu kâmişden üretilen ve toplam 7 perde deliğı bulunan Ney çalgısının arka yüzündeki tek delik, enstrümanın tam ortasında yer almaktadır. Baş kısmında ise kesik bir koniyi andıran fildişi veya boynuzdan yapılmış bir başlık bulunmaktadır (Koca, 2002: 189-190). Başpare olarak isimlendirilen bu başlık için genellikle 25 yaşını tamamlamış olan bir mandanın boynuzu tercih edilmektedir. Ney çalgısında çalma eylemini gerçekleştirebilmek için Ney'e üfleme gerekmektedir. Bu nedenle Ney çalgısı nefesli çalgılar arasında en zor öğrenilen çalgı olarak tanımlanmaktadır. Görsel 16'da 1993 yılında emisyon edilen ve Türk Meşhurları konulu çalışmayı oluşturan 5'li pul serisinden birine yer verilmiştir. 20.000.000 tirajı olan bu serinin grafik tasarımcısı Selahattin Tuğ'a'dır (Konulu Sürekli Posta Pul-ları Türk Meşhurları Ney, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Sanatçının ön plana çıkarıldığı bu tasarımda ney çalgısı diyagonal olarak formanın soluna yerleştirilmiştir. Tasarımın arka planında bir esere yer verilmiş ve başlığa karşılık gelen alana bir de sol anahtarı eklenmiştir. Yatay hatta ise sanatçının isminin yanı sıra doğum ve vefat tarihleri metinsel olarak yerleştirilmiştir.

Sipsi

Nefesli çalgılar sınıfına dâhil olan bu çalgı Türk Halk Müsikişi çalgıları arasında sesi tiz olan en küçük boyutlu çalgıdır. Sert su kâmişinden üretilen bu çalgı yöresel tabirle gövde (gödle) ve ağızlık (cukcuk) olarak isimlendirilen iki parçadan oluşmaktadır. Daha

Görsel 16.
Neyzen Tevfik Kolaylı ve Ney, 1993, 36 x 26 mm

eski dönemlerde gövde için kartal kanadı kemiği tercih edilmektedir. Sipsi çalgısının ön yüzünde beş arka yüzünde ise bir perde bulunmaktadır (Toraman, 2001: 8-12). Ayrıca eski bir çalgı türü olan Sıbzıgı'nın, günümüzde Teke Yöresinde sipsi adıyla yaşadığı kanısı hâkimdir (Koca, 2002: 183).

Roman Kültürü Bağlamında Çalgıcılık Geleneği

Tarih boyunca Sinti, Gitane, Kıpti ve Gypsy gibi çeşitli isimlerle anılan Çingenelerin, Hindistan kökenli bir topluluk oldukları düşünülmektedir. Çingenelerin, 9. yüzyılda yaşanan büyük bir göç dalgasıyla birlikte dünyanın çeşitli coğrafyalarına yayıldıkları sanılmaktadır. Ancak tarihi kayıtlarda büyük göç hareketini tanımlayan kesin bir belgeye rastlanılamamıştır. Bilim çevrelerince de kabul gören bu tez, daha çok dilbilimin ürettiği verilere dayanmaktadır (Duygulu, 2006: 14).

Türk tarihçiler, Türkiye'de yaşayan Romanların, 10. yüzyıl ile 19. yüzyıllar arasında geçen süreçte İran ve Kafkasya dolaylarından gelerek Anadolu'ya yerleştiğini belirtmiştir. Ermeni ve bazı Bizans tarihçileri de bu bilgiyi doğrulamaktadır (Duygulu, 2006: 19). Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde yaşayan Çingenelerden bir kısmı için "Kıpti" tabiri kullanılmıştır. Bu benzetme Çingenelerin Mısır kökenli olduğu varsayımına dayanmaktadır. Günümüzde hâlâ bazı Çingenelerin kendilerini Kıpti olarak tanımladığı bilinmektedir (Arayıcı, 2008: 239-240). Türkiye'de yaşayan bu toplumun mensupları üç ana dilsel gruba ayrılmaktadır. İran'dan geldiği düşünülen ve Süryanilerin bir kolu olanlara Dom. Ermeni Çingenesi oldukları ileri sürülenlere Lom. Daha çok batı illerinde ve Trakya'da yaşayanlara ise Rom denilmektedir (Uğurlu, 2013: 79).

Çingene tabirinden pek haz etmeyen Romanlar, bu tabiri başka toplumların yakıştırmaması olarak algırlar. Trakya'nın yanı sıra Marmara, Ege ve İç Anadolu bölgelerinde de yoğun olarak yaşayan Romanlar, Türkiye'nin bütün bölgelerine yayılmış bir toplumdur. Romanlar için arabacı, camışçı, deveci, elekci, karaçi, şopar, haymatlos, tahtacı, çingit, çerge, bala, abdal, kambarler, kurbat, çinçin, dom, poşe, aşık, cono, cingan, mutruf, moka, mırrib, orom, çingen ve şıhbızın gibi bir takım yerel isimlendirmeler kullanılmaktadır.

Dünyadaki Çingenelerin genel olarak iki uğraş alanı mevcuttur. Kentlerde at arabasıyla plastik, şişe, kâğıt ve hurda eşya toplayanlar toplayıcı. Sepetçilik, demircilik, kalaycılık ve çalgıcılık meslekleriyle uğraşanlar ise zanaatkâr olarak tanımlanmıştır (Martinez, 1992: 47). Türkiye'de yaşayan Romanların daha çok bohçacılık, çiçekçilik, arabacılık, sepetçilik, dilencilik, pazarcılık, simitçilik, demircilik, diş çekimi, ilaç yapımı, boyacılık, samsarlık, ev temizliği, manavlık, nalburculuk, falcılık, çengilik, hurdacılık, ayı oynatıcılığı, kâğıt toplayıcılığı, şoförlük, hamallık, sümüklü böcek ve kurbağa toplayıcılığı gibi işlerle ilgilendikleri görülmektedir (Balkız ve Göktepe, 2014: 9-11; Martinez, 1992: 48-49). Bunun dışında sirk, panayır ve lunapark benzeri yerlerde çalışan ve akrobatlık yapan Romanlar da mevcuttur. Öteden beri göçebeliğe meyleden ve her sene nisan ayında, farklı bölgelere göç eden bir kısım Romanlar, zanaatkârlıklarının yanı sıra sanatsal faaliyetlerle de meşgul olmaktadır. Türkiye'de yaşayan ve çalgı aletleri konusunda kendilerini bir hayli geliştiren Romanların daha çok Kanun, Def, Cümbüş, Zurna, Asma Davul, Keman, Saksafon, Darbuka, Akordeon ve Klarnet gibi çalgıları kullandıkları görülmektedir.

Kulaklarına ve kültürel birikimlerine güvenen Romanlar, genellikle müzik eğitimi almadan kendilerine özgü yöntemlerle müziklerini icra ederler. Bu Romanların her türlü çalgıyı kullanabilecek bir potansiyele sahip olduklarını göstermektedir. Lokal çalışanlar kendilerini çalgıcı olarak tanımlarken, nota bilgisine sahip olanlar

Görsel 17.

Moldova Roman Kültürü, 2018, 33 x 33 mm

ve profesyonel müzik icracıları kendilerini müzisyen olarak tanımlamaktadır. Yaşadıkları toplum içerisinde kendilerini farklı bir zümre olarak gören bazı müzik icracıları ise kendilerini tanıtırken Roman tabirini kullanırlar. Özellikle, batıda yaşayanların kullandığı bu tabir, ilgilinin müzik icracısı olduğuna işaret etmektedir. Yaşam kültürüyle müziği birleştiren Romanlar, yaşadıkları sıkıntıların dışavurumunu da böylelikle sosyal hayata uyarlamış olurlar. Buradan hareketle Romanların mutlu olabilmek için kendilerini müzikle ifade ettiklerini söyleyebiliriz. Kültürel birikimin taşıyıcısı konumunda olan Romanlar, bir yönüyle sözlü geleneğin hem temsilcisi hem de aktarıcısı konumundadır.

Görsel 18.

Ukraynalı Romanlar, 2017, 21 x 41 mm

Her ne kadar çalgı geleneği Romanlar için bir yaşam stili olarak görülüyor olsa da aslında bu gelenek birçoğunun geçimini temin etmek için başvurduğu bir mücadele aracıdır. Günümüzde çalgıcılık geleneğini sürdüren Romanların birçoğu eksternalarda, düğünlerde, eğlence mekânlarında, restoranlarda ve festivallerde sahne almaktadır. Kazandıkları ücretin yanı sıra orta parası, parsa ve alatura gibi bahşişlerle de temel ihtiyaçlarını karşılayarak hayatlarını idame ettirmektedirler. Görsel 17'de Oleg Cochocar tarafından tasarlanan ve 2018 yılında Moldova'da emisyon edilen bir pul, Görsel 18'de ise 2017 yılında Ukrayna'da emisyon edilen diğer pul gösterilmektedir. 4 seriden oluşan bu pullarda dans geleneğini sürdüren Romanlara yer verilmiştir (National Minorities Gypsies Series Ukraine Stamps, Erişim Tarihi: 07.06.2021; Moldova Ethnicity of Moldova Gypsies, Erişim Tarihi: 07.06.2021). Pullar tek tek incelendiğinde; Görsel 17'de yer alan pulun üzerinde açıkça "Etnik Roman" ibaresinin yer aldığı görülebilmektedir. Bu pulda illüstratif bir betimlemeyle Roman yaşam tarzı olarak betimlenen bilgilerin görsel bir yansımasını bulabilmek mümkündür. Bununla birlikte pulun dantellerine kadar baskı yapılmış ve tasarımdaki pula özgü ayrımlar ortadan kaldırılarak bir bütün halinde değerlendirilmiştir. Kare formatın tercih edildiği bu tasarımda, özellikle ön plan için dikeyde altın orana dikkat edildiği belirtilebilir. Roman kültürünün durağan bir şekilde betimlendiği bu tasarımda hareket noktası ve dört can alıcı noktadan biri, erkek figürün elinde yer alan kemandır. Bu durum; keman çalgısının tasarım üzerindeki hem altın oranda hem de dört can alıcı noktanın birinde bilinçli olarak konumlandırıldığını göstermektedir. Ayrıca bu tasarımda kemanın Roman kültüründeki yerine de gönderme yapmaktadır. Görsel 18'de de yine dantellere kadar baskı yapılmıştır. Illüstratif bir betimlemeyle bu kez daha hareketli bir tasarım oluşturulmuştur. Arka plana bakıldığında (en arkadan öne doğru) at arabası, eğlenen bir grup ve bir ayı tasvirine yer verildiği görülmektedir. Buradan yola çıkarak sirk, panayır ve lunapark benzeri yerlerde çalışan bir Roman grubunun betimlendiğinden rahatlıkla bahsedilebilmektedir. Ön planda yer alan kadın ve erkek tasvirleri pulun 2/3'üne yerleştirilmiştir. Geriye kalan 1/3'lük alanda ise elbisenin deseni ve hareketi biraz soluklaştırılmış metinsel ifadelerle yer verilmiştir. Bu tasarımda da çalgıcının elindeki müzik aleti belirgin bir şekilde gösterilmektedir.

Yöntem

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntem üzerinden yürütülmüştür. Çalışmanın esasını yazılı ve görsel kaynaklar oluşturmaktadır. Öncelikle yazılı ve görsel kaynaklar toplanmış sonrasında, konuyu destekleyen veriler üzerinden araştırma

yöntemi geliştirilmiştir. Yazılı kaynaklar Türk Müsiki çalgıları ve Roman kültüründeki çalgı geleneği ekseninde şekillenmiştir. Ayrıca posta pulları üzerinden içeriğe uygun bir doku oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışma literatür taraması sonucu elde edilen verilerin konuyu destekleyen görsellerle yeniden işlenmesi sürecinde oluşturulmuştur.

Araştırma Verileri

Bu araştırmanın temel verilerini posta pulları oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan pullara ilişkin veriler Tablo 1'de verilmiştir.

4 farklı araştırma alanı üzerinden kurgulanan bu çalışmada toplam 18 adet pul nesnesi kullanılmıştır. Çalışmaya konu olan pulların belirlenmesi aşamasında literatürde yer alan içeriğe bakılmıştır. Dolayısıyla içerik ile birebir uyum gösteren pul nesneleri üzerinden konu görsel bütünlüğü oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması

Doküman incelemesine ve görsel araştırmaya dayanan bu çalışmada iki farklı yöntem izlenmiştir. Doküman incelemesi; elektronik ortamda yayın yapan dergiler, online kitaplar ve basılı yayınlar üzerinden oluşturulmuştur. Ayrıca Ulusal Tez Merkezi ve DergiPark veri tabanı üzerinden "pul, müzikoloji, organoloji ve Roman kültürü" anahtar kelimeleri kullanılarak aramalar yapılmıştır. Tarama sonucunda birçok veriye ulaşılsa da "Türk Müsiki Çalgılarının ve Roman Kültüründeki Çalgı Geleneğinin Posta Pulları Üzerinden Değerlendirilmesi" başlıklı herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Görsel araştırmada ise müzikolojinin temel olgularını, literatür boyutuna taşıyan pul nesneleri üzerinden etkili bir içerik oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmada toplam 18 pul görseli kullanılmıştır. Bu görsellerin 13'ü yerli, 5'i ise yabancı pullardan oluşmaktadır. Çalışmada kullanılan posta pulları web sitelerinden toplanmıştır.

Tablo 2.

Coğrafik Dağılıma Göre Sıralanan Türk Çalgıları (Eroğlu, 2017: 74-77)

Coğrafik Bölgeler	Kullanılan Çalgılar
Akdeniz Bölgesi	Davul, Zurna, Klarnet, Şişe, Sipsi, Kabak Kemane, Kaşık, Hegit, Fincan, İkliğ, Zilli Maşa, Kaval, Üç Telli Bağlama, Tambura, Rebap, Divan Sazı, Saz, Ud, Cümbüş, Darbuka, Dümbeke, Gayda, Cura, Tek, Boğaz, Klarnet
Doğu Anadolu Bölgesi	Davul, Zurna, Kaval, Garmon, Def, Tulum, Klarnet, Mey, Tulum, Tar, Tongurdak, Zilli Sallama, Meydan Sazı, Tef, Çığırma, Sazuta, Balaban, Bağlama, Kaval, Erzurum Def'i
Ege Bölgesi	Divan Sazı, Bağlama, Kabak Kemane, Tambura, Davul, Zurna, Zil, Dilsiz Kaval, Def, Kaşık, Klarnet, Çığırma, Sipsi, Tef, Lut, Armonika, Flüt, Gitar, Buzuki, Santur, Arp, Lir, Keman, Cümbüş, Leğen, Darbuka, Meydan Sazı, Keman, İnce Saz
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Davul, Zurna, Mardin Kemencesi (Nahora-Rebabe), Bendir, Hegit, Zambur, Mey, Kaval, Ney, Darbuka, Bağlama, Zil, Cümbüş, Tef, Ud, Kemane, Bülür, Kanun
İç Anadolu Bölgesi	Kaşık, Cura, Bağlama, Davul, Kaval, Zurna, Divan Sazı, Kaba Zurna
Karadeniz Bölgesi	Davul, Zurna, Kemence, Tulum, Cura, Fincan, Tef, Zil, Kaşık, Armonika, Bağlama, Tambura, Klarnet, Dilli Kaval, Cümbüş, Zilli Maşa
Marmara Bölgesi	Davul, Zurna, İnce Saz, Klarnet, Kanun, Keman, Tambura, Ud, Cümbüş, Darbuka, Saz, Akordeon, Cura, Fincan, Zil, Tulum, Bağlama, Zilli Maşa, Meydan Sazı

Tablo 1.

Çalışmada Kullanılan Posta Pullarına Ait Veriler

Araştırma Alanları	Pul Sayısı	Tasarımda kullanılan Tema ve İçerik Planı	Pulun Menşei
Telli ve Yaylı Çalgılar	7	Doğu Ladini, Ud, Kanun, Bağlama, Tar, Kabak Kemane ve Kemence	Yerli, Yabancı
Vurmalı Çalgılar	4	Erzurum Def'i, Davul ve Darbuka	Yerli
Nefesli Çalgılar	5	Ağız Kopuzu, Kaval, Mey, Zurna, Neyzen Tevrik Kolaylı ve Ney	Yerli, Yabancı
Roman Kültürü ve Çalgıcılık Geleneği	2	Keman, Gitar	Yabancı

Bulgular

Anadolu'da yaygın olarak kullanılan Türk halk çalgılarına ilişkin temel veriler coğrafik dağılıma uygun hale getirilerek Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü üzere, coğrafik bölgelerimize özgü halk çalgıları, zengin bir çeşitliliğin ve güçlü bir kültürel birikimin varlığını ortaya koymaktadır. Türkiye çalgılar konusunda zengin bir birikime sahiptir. Bütün coğrafik bölgelerde istisnalar hariçinde benzer çalgıların kullanıldığı görülmektedir. Ülkemizin milli çalgısı konumunda olan Davul ve Zurna, bütün bölgelerde kullanılan en temel enstrümandır. Bunun yanı sıra Saz ve Bağlama kültürü de son derece yaygınlık göstermektedir. Sayı ve çeşit itibarıyla en çok çalgı türüne Akdeniz ve Ege Bölgesinde rastlanmaktadır. Bu bölgelerde batı toplumlarına ait olan Arp, Armonika, Keman ve Klarinet gibi çalgılarda kullanılmaktadır. Ayrıca Leğen, Kaşık ve Fincan gibi nesnelere bu bölgelerde çalgı fonksiyonelliği kazandırılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye çalgılar konusunda geniş bir yelpazeye sahiptir. Seçenek fazlalığı ve alışkanlıklardaki tekdüzelik nedeniyle bazı çalgılar zamanla unutulmaya yüz tutmuştur. Yerel nitelikli olan ve diğer coğrafik bölgelerde kullanılmayan bazı çalgıların kullanımı da nispeten sınırlı kalmıştır. Yörük kültürü açısından son derece önem arz eden ve Teke Yöresinde yaygın olarak kullanılan Sipsi, Kafkas toplumlarından kültürümüze dâhil olan Garmon, Karadeniz'de uzun süreler kullanılan ve zamanla unutilan Armonika bu tür çalgılara örnek teşkil etmektedir. Bununla birlikte Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde kullanılan çalgılar bir yönüyle diğer bölgelerde kullanılan çalgılardan farklıdır. Geleneksel çalgıların yanı sıra Avrupa'ya özgü çalgılarda bu bölgelerde kullanılmaktadır. Akordeon, Lir, Klarinet ve Keman gibi çalgılar batı toplumlarından kültürümüze geçmiştir. Bu tür çalgıların kültürümüze geçişi rastlantısal olmayıp tamamen Roman toplumlarının geçmişteki göçebe kültürleriyle ve çalgı geleneğiyle ilintilidir. Çünkü zor ve sıkıntılı hayat şartlarında bile müziklerini icra etmekten geri kalmayan Romanların, herhangi bir eğitim almadan batı tarzı çalgıları toplum bazında icra edecek yetenek ve yatkınlıkları mevcuttur.

Diğer taraftan; pul tasarımlarında Türk çalgı geleneğinin yanı sıra Türk halk oyunları, ozanlar, bestekârlar, sanatçılar ve üretilen eserler gibi konularda yapılan tanıtım faaliyetleri de oldukça sınırlı tutulmuştur. Pullar; üzerinde belirtilen değer haricinde, üzerine atfedilen anlamdan ve koleksiyon özelliğinden dolayı da değerli kâğıt statüsünde konumlandırılmaktadır. Hem dünyanın birçok yerine ulaşması hem de gelecek nesillere aktarılabilmesi hatta koleksiyon nesnesi olarak el değiştirebilmesi açısından da bir toplumun önem vermesi gereken asli unsurlardandır. Teknolojinin gelişip değişmesi neticesinde pulların bu özelliğini kaybetmeden retro bir anlayışla değişim gösterebilmesi ya da vintage tasarım yaklaşımıyla varlıklarını koruyabilmeleri mümkündür.

Anadolu'da günlük hayatta kullanılan çalgılar Orta Asya Türk Toplumları tarafından kullanılan çalgılarla önemli derecede benzerlikler göstermektedir. Bütün bu benzerliklere rağmen bu çalışmada Orta Asya dolaylarındaki pul görsellerinin kullanılmamasının gerekçesi, çalışmanın Türkiye pulları üzerinden oluşturulmak istenmesiyle ilintilidir. Ne yazık ki Türkiye'deki mevcut emisyonlar, çalışmayı tamamlamaya yeterli gelmemiştir. Dolayısıyla oluşan boşluk, yabancı ülkelerin emisyonlarıyla karşılanmıştır.

Bunun yanı sıra noksanlığı hissedilen serilerin, orijinal Türk pullarıyla tamamlanması gerektiğine dikkat çeken önerilerimizi de aşağıda belirtmiş bulunmaktayız. Türk müziğine özgü geleneksel çalgılar Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya göç ettikleri tarihten daha sonraki dönemlerde şekil, yapı malzemesi ve isim itibarıyla kayıtlara dâhil edilmiştir. Yazılı belgelerde rastlanan ilk çalgı ise 13. yüzyılda Selçuklular devrinde kayıtlara geçen Kös çalgısıdır. Üretim yöntemi, boyut, tel sayısı ve farklı isimlendirmeler, zamanla kültürümüze özgü farklı bir çalgı kültürünün oluşmasına zemin hazırlamıştır. Çalgılar konusunda geniş bir yelpazeye sahip olan Türk kültür birikimi, kültürel zenginliğin göstergesi olan portföy zenginliğiyle geleneksel çalgıları belirli bir formda kurgulamıştır. Zaman içerisinde bazı çalgılar unutulmaya yüz tutarken, bazı çalgıların kullanımı daha lokal kalmış, bazı çalgıların yerini ise Batı tarzı çalgılar almıştır.

Türk Müsiki Çalgılarını ve Roman kültüründeki çalgıcılık geleneğini pullar üzerinden betimleyen tasarım çalışmalarına ilişkin öneriler aşağıda sıralanmıştır;

- Kaval, Sipsi, Kanun, Darbuka, Rebap, Zambur ve Ney görselini tasvir eden bir pul serisi tasarlanabilir.
- Roman kültürünü ve çalgıcılık geleneğini konu alan tematik bir pul serisi tasarlanabilir.
- Tasarımlara geçmişte kullanılmış olan orijinal çalgıların görselleri de dâhil edilebilir.
- Arka fonda çalgılarla ilintili olan temalara da yer verilebilir.
- Geleneksel Türk çalgılarını konu alan çağdaş ve yenilikçi tasarım anlayışıyla hazırlanmış bir pul albümü yayınlanabilir.

Türk Müsiki çalgılarını ve Roman kültüründeki çalgıcılık geleneğini görsel açıdan betimleyen bu araştırmanın, sonraki süreçte, gösterge bilimsel analiz yöntemleriyle oluşturulacak organoloji konulu çalışmalara kaynak teşkil edeceği ve ulusal literatürdeki önemli bir eksikliği gidereceği düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – S.A.; Tasarım – S.A., G.Ç.; Denetleme – S.A., G.Ç.; Kaynaklar – S.A.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – S.A., G.Ç.; Analiz ve/veya Yorum – S.A., G.Ç.; Literatür Taraması – S.A.; Yazıyı Yazan – S.A., G.Ç.; Eleştirel İnceleme – S.A., G.Ç.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – S.A.; Design – S.A., G.Ç.; Supervision – S.A.; Resources – S.A., G.Ç.; Materials – S.A.; Data Collection and/or Processing – S.A., G.Ç.; Analysis and/or Interpretation – S.A., G.Ç.; Literature Search – S.A.; Writing Manuscript – S.A., G.Ç.; Critical Review – S.A., G.Ç.

Declaration of Interests: The authors have no conflicts of interest to declare.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Açın, C. (1994). *Enstrüman Bilimi (Organoloji)*. Yenidoğan Basımevi.
- Akyol, A. (2017). Kabak Kemanenin Dünyu Bugünü ve Yarını. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 3(1), 163–181.
- Altuğ, N. (1997). "Müzik Eğitiminde Metot ve Yöntem". *Balıkesir 1. Türk Müziği Sempozyumu*. Aralık-Balıkesir.
- Arayıcı, A. (2008). *Avrupa'nın Vatansızları Çingeneler*. Kalkedon Yayınları.

- Atasoy, M. U. (2013). Ülkemizde Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Geleneksel Nefesli Çalgılarımızdan Kaval'ın Yeri ve Önemi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 3(2), 88–98.
- Aycil, S. (2021). Posta Pullarının İşlevsel Yönü ve Menkul Kıymet Olarak Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47, 333–357. [CrossRef]
- Aydın, A. (2020). Osmanlı Belgeleri Işığında Zurna ve Zurnazenler. *Eurasian Journal of Music and Dance*, (17), 256–276. [CrossRef]
- Aydoğmuş, N. (2015). *Bir Görsel İletişim Aracı Olarak Posta Pulu Tasarımının Dünya'daki ve Türkiye'deki Tarihi Değişimi ve Grafik Tasarım Ürünü Olarak İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balkız, Ö. I., & Göktepe, T. (2014). Romanlar ve Sosyo-Ekonomik Yaşam Koşulları: Aydın İli Örneğinde Bir Alan Araştırması. *Sosyoloji Dergisi*, 30, 1–39.
- Bayrakçı, Ö. F. (2020). Bir Sazın Hikâyesi: Ustalarının Gözünden Kanun Yapımcılığının Dünyu Bugünü. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(13), 9–40. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4021412>
- Berker, E. (1986). Türk Musikisinde Dönemler. *Erdem Dergisi*, 1(1), 147–168.
- Demir, N. (2007). Türk Yaylı Sazı Kemeçe ve Dünya Kültürüne Etkisi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2(4), 1144–1149.
- Demirşipahi, C. (1975). *Türk Halk Oyunları*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Duygulu, M. (2006). *Türkiye'de Çingene Müziği: Batı Grubu Romanlarında Müzik Kültürü*. Pan Yayıncılık.
- Eroğlu, T. (2017). Türkiye'deki Halk Oyunlarının Temel Özellikler, Tür ve Dağılım Bakımından İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 42, 67–78. [CrossRef]
- Gasimova, S., ve Ahmadov, R. (2013). Azerbaijan's First Postage Stamps. *İRS Cultural Heritage*, 8–11.
- Göktaş, E. (2010). Dünya'da ve Türkiye'de Vurmalı Çalgılar. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (4), 66–78.
- Günalçin, S. (2013). Kanunda Ses Sistemi Sorunları Üzerine Bir Araştırma. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 1(2), 75–106. <https://doi.org/10.12975/rastm.d.2013.01.02.00017>
- Güven Bezaz, Y. (2006). *Haberleşme ve Tarihçesi*. Türkiye Haber-İş Sendikası Yayınları.
- İşık Tetik, S. (2015). Türkiye'de Organoloji Çalışmaları. *Mukaddime*, 6(1), 197–220. [CrossRef]
- İşık Tetik, S., & Uslu, R. (2012). Türk Müziğinde Ağaç ve Çalgı Yapım Bibliyografyası. *Acta Turcica*, 2(2), 24–41.
- Kalender, N. (2001). Çalgı Yapım, Bakım ve Onarımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 159–166.
- Karahasanoğlu Ata, S. (2002). Mey Gövde ve Kamış Yapımı. *Folklor Edebiyat*, 8(32), 205–213.
- Karaoğlu, E., & Doğrusöz, N. (2013). Toprak Darbukada Mısırlı Ahmet Tekniği ve İcra Analizi. *Akademik Bakış Dergisi*, 36, 1–14.
- Kaya, M. E. (2012). Türk Ordu Geleneğinde Askeri Müzik Olgusu. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 1(3), 93–105. [CrossRef]
- Koca, F. (2002). Ney'in Tarihi Gelişimi ve Dini Musikimizdeki Yeri. *Dini Araştırmalar*, 4(12), 181–196.
- Koç, F. (2015). Türk Din Müsikiğinde Ud Sazının Yeri ve Önemi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (38), 123–14.
- Martinez, N. (1992). *Çingeneler*. (Çev. Şehsuvar Aktaş). İletişim Yayınları.
- Oter, T. (2007). *Geçmişten Günümüze Ud Yapımcıları, Ud Yapımında Kullanılan Yöntemler*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, A. Ö. (2009). *Tarın Yapısal Özelliklerinin Değerlendirilmesi ve Yeni Bir Tar Modeli Önerisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Somakçı, P. (2016). Geleneksel Türk Müziği'ne Özgü Çalgıların Organolojik Gelişimi. *Konservatoryum*, 3(1), 15–39.
- Toraman, M. (2001). *Sipsi'nin Türk Halk Müziğindeki Yeri ve Önemi*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turunç, A. S. (2011). *Türkiye'de Tar Eğitiminde Görülen Problemler ve Çözüm Yolları*. [Sanatta Yeterlilik Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tüfekçioğlu, S. (2015). *XV. Yüzyıl Edvar Kitaplarında Çalgılar*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uçan, A. (2005). *Müzik Eğitimi Temel Kavram İlke ve Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum*. Evrensel Müzikevi.
- Uğurlu, Ö. (2013). Dönüşen Kentlerde Çingene Olmak: İzmit Örneği. *Mülkiye Dergisi*, 37(1), 711–104.
- Yeşil, Y. (2016). Ağız Kopuzundan Çene Arpına: Türk Enstrümanının İzinde. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(12), 191–199.

İnternet Kaynakça

- Avrupa 2014 Ulusal Müzik Enstrümanları Kabak Kemane. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201413.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Avrupa 2014 Ulusal Müzik Enstrümanları Ud. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201413.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Bulgaristan Kaval. <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/repulic-bulgaria-circa-1982-postage-stamp-1977034724> (Erişim Tarihi: 16.03.2021).
- İsrail Darbuka. <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/israel-circa-2010-set-five-stamps-83607793> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- İsrail Kanun. <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/israel-circa-2010-set-five-stamps-83607793> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Konulu Sürekli Posta Pulları Türk Meşhurları Ney. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k199307.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Müzik Aletleri Ağız Kopuzu. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201906.html> (Erişim Tarihi: 16.03.2021).
- Müzik Aletleri Def. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201906.html> (Erişim Tarihi: 16.03.2021).
- Müzik Aletleri Tar. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201906.html> (Erişim Tarihi: 16.03.2021).
- Moldova. Ethnicity of Moldova Gypsies. <https://horse-stamps.ru/info/detail.php?code=moldova-ethnicity-of-moldova-gypsies&lang=en> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- National Minorities Gypsies Series Ukraine Stamps. <https://philatelist.by/stamps/2017-01646-1649-gypsies-series.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Orman ve Ürünleri Ud Yapı Malzemesi. <http://www.pulhane.com/PulSayfalari/p198412.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Türk Müzik Aletleri Bağlama. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198212.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Türk Müzik Aletleri Davul. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198212.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Türk Müzik Aletleri Kemeçe. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198212.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Türk Müzik Aletleri Mey. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198212.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Türk Müzik Aletleri Zurna. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198212.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Davul ve Zurna. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198109.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).

Görsel Kaynakça

- Görsel 1.** Ud, (2014). <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201413.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 2.** Ud yapı malzemesi, <http://www.pulhane.com/PulSayfalari/p198412.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 3.** İsrail Kanun, 2010. <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/israel-circa-2010-set-five-stamps-83607793> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 4.** Bağlama. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198212.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 5.** Tar, 2019. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201906.html> (Erişim Tarihi: 16.03.2021).
- Görsel 6.** Kabak Kemane 2014. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201413.html> <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201413.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).

- Görsel 7.** Kemeçe. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198212.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 8.** Davul. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198212.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 9.** Davul ve Zurna. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198109.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 10.** Def. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201906.html> (Erişim Tarihi: 16.03.2021).
- Görsel 11.** Darbuka. <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/israel-circa-2010-set-five-stamps-83607793> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 12.** Ağız Kopuzu. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201906.html> (Erişim Tarihi: 16.03.2021).

- Görsel 13.** Kaval. <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/repulic-bulgaria-circa-1982-postage-stamp-1977034724> (Erişim Tarihi: 16.03.2021).
- Görsel 14.** Mey. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198212.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 15.** Zurna. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198212.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 16.** Ney. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k199307.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 17.** Moldova Roman Kültürü. <https://horse-stamps.ru/info/detail.php?code=moldova-ethnicity-of-moldova-gypsies&lang=en> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Görsel 18.** Ukraynalı Romanlar. <https://philatelist.by/stamps/2017-01646-1649-gypsies-series.html> (Erişim Tarihi: 07.06.2021).

Structured Abstract

This study aimed to present the Turkish Musical Instruments and the instrument tradition in the Gypsy culture by visualizing it on a postage stamp and to re-synthesize it in a different form. The instruments used in daily life in Anatolia show significant similarities with those used by the Central Asian Turkish Societies. In the period after the Turks migrated from Central Asia to Anatolia, traditional instruments endemic into Turkish music were added to the registry in terms of shape and name. Despite all these similarities, the research was intended to be created using Turkey stamps, which is why no stamp images from Central Asia have been included. Three various instrument ways were essential in this study. These are Stringed Instruments (Ud, Kanun, Baglama, Tar, Pumpkin Violine, and Kemenche), Percussion Instruments (Drum, Def and Darbuka), and Woodwind Instruments (Ağız Kopuzu, Kaval, Mey, Zurna, Ney, and Sipsi). Unfortunately, existing emissions in Turkey did not allow the study to be completed. As a side effect, foreign country emissions stepped in to fill the void., foreign country emissions stepped in to fill the void.

In addition, searches were conducted on the National Thesis Center and Dergi Park databases using the keywords “stamp, musicology, organology, and Gypsy culture.” Despite the fact that several data were found as a result of the scan, there was no research titled “Evaluation of Turkish Musical Instruments and Instrument Tradition in Roman Culture Based on Postage Stamps.”

This research was conducted using ethnography, one of the qualitative research methods. The research is based on written and visual sources. First, textual and visual sources were gathered, and then a research technique based on the evidence supporting the subject was devised. Furthermore, an effort was made to develop a texture that would be appropriate for the content of postal stamps.

Two different methods were followed in this study, which is based on document analysis and visual research. Electronic journals, online books, and physical periodicals were used to create document reviews. In visual research, stamp items that transport the essential facts of musicology to the dimension of literature have been tried to develop effective content. A total of 18 stamp images were used in the study. There are 13 domestic stamps and 5 international stamps among these images.

Folk instruments that are unique to our geographical regions exhibit a rich cultural heritage and variety. The national instrument of our country, the Drum and Zurna, is the most fundamental instrument utilized in all regions. In addition to this, Saz and Baglama culture is also very common. In terms of number and variety, most types of instruments are found in the Mediterranean and Aegean Regions. It is used in instruments such as Harp, Harmonica, Violin, and Clarinet belonging to western societies in these regions. In addition, objects such as Washtub, Spoons, and Cups have been given instrument functionality in these regions. The transition of such instruments into our culture is not accidental but is completely related to the past nomadic cultures of the Gypsy societies and the instrument tradition.

Promotional efforts on themes like Turkish traditional dances, poets, composers, painters, and their works, as well as the Turkish instrument culture, were also kept very limited. Stamps; In addition to the stated value, it is regarded as valuable paper owing to the significance attached to it and the ability to collect it. It is one of the most essential issues that society should give importance to in terms of reaching many parts of the world, passing it down to future generations, and even changing hands as a collecting object. Stamps can alter with a retro approach without losing this feature, or they can be preserved with a vintage design approach, as a consequence of technological advancements and changes.

Turkish culture has constructed traditional instrument types in a certain form. While some instruments have been forgotten over time, the use of some instruments has remained more local, and some instruments have been replaced by Western-style instruments.

Suggestions are some ideas for design concepts on stamps showing Turkish Musical Instruments and the Gypsy instrumental heritage are listed below;

- A stamp series featuring the images of Kaval, Sipsi, Kanun, Darbuka, Rebap, Zambur, and Ney might be created.
- A stamp series based on Gypsy culture and instrumentalist heritage might be created.
- Images of original instruments have been used in the past.
- Instrument-related themes could also be included in the background.
- A stamp collection made with a contemporary and original design idea might be issued on traditional Turkish instruments.

This study is thought to serve as a source for organology studies to be made using semiotic analysis methodologies in the future, filling a significant gap in the national literature.